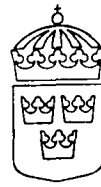

Regeringens proposition

1990/91:41

om ändrade kassakravsavgifter

Prop.
1990/91:41

Regeringen föreslår riksdagen att anta det förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 11 oktober 1990.

På regeringens vägnar

Ingvar Carlsson

Erik Åsbrink

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en ändring i bestämmelserna i riksbankslagen (1988:1385) om särskild avgift vid åsidosättande av uppställda kassakrav (kassakravsavgift). Under normala förhållanden skall, som hittills, kassakravsavgiften svara mot en ränta på underskottet som uppgår till dubbla diskontot. Om räntenivån på penningmarknaden stiger så snabbt och kraftigt att banksystemets upplåning i riksbanken hamnar på ett steg i riksbankens räntetrappa som ligger nära eller överstiger dubbla diskontot, skall avgiften i stället svara mot en ränta som ligger tre procentenheter över trappsteget. Förslaget innebär dessutom att avgiftsnivån, som hittills endast utgjort ett tak för avgiftssättningen, inte får underskridas i normala fall.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 1991.

Lag om ändring i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank

Härigenom föreskrivs att 52 § lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

52 §

Den särskilda avgiften enligt 51 § skall svara mot en ränta på underskottet för varje dag som *får uppgå* till *högst* två gånger diskontot vid varje tid.

Den särskilda avgiften enligt 51 § skall svara mot en ränta på underskottet för varje dag som *uppgår* till två gånger diskontot vid varje tid, *om inte annat följer av andra stycket.*

Om riksbankens samlade kredit enligt 18 § första stycket till bankinstituten är så stor att motsvarande högsta räntesats (marginalräntan) överstiger den i första stycket angivna räntan minskad med tre procentenheter, skall avgiften svara mot en ränta på underskottet för varje dag som överstiger marginalräntan med tre procentenheter.

Om det finns särskilda skäl, får avgiften *nedsättas eller efterges.*

Om det finns särskilda skäl, får avgiften *sättas ned helt eller delvis.*

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.
2. I fråga om underskott som förelåg före ikraftträdandet tillämpas 52 § i sin äldre lydelse.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 11 oktober 1990

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden S. Andersson, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Johansson, Lindqvist, G. Andersson, Lönnqvist, Thalén, Freivalds, Wallström, Löow, Persson, Molin, Sahlin, Åsbrink

Föredragande: statsrådet Åsbrink

Proposition om ändrade kassakravsavgifter

1 Inledning

Fullmäktige i Sveriges riksbank har i en framställning den 22 mars 1990 till finansdepartementet hemställt att regeringen föreslår riksdagen att anta ändrade bestämmelser avseende särskilda avgifter enligt lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank och lagen (1974:922) om kreditpolitiska medel.

Framställningen har remissbehandlats.

Till protokollet i detta ärende bör fogas dels framställningen med lagförslag som *bilaga 1* resp. *1.1* och *1.2*, dels en förteckning över remissinstanserna och en sammanställning av remissyttrandena som *bilaga 2*.

Regeringen beslutade den 13 september 1990 att inhämta lagrådets yttrande över ett inom finansdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank. Det till lagrådet överlämnade förslaget överensstämmer, frånsett vissa redaktionella ändringar, med det lagförslag som jag nu lägger fram.

Lagrådet har den 8 oktober 1990 lämnat det remitterade förslaget utan erinran. Lagförslaget och lagrådets yttrande bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 3* och *4*.

2 Bakgrund

I kreditpolitiskt syfte får riksbanken genom beslut i enskilda fall uppställa kassakrav gentemot kreditinstitut (20§ riksbankslagen). Kassakrav innebär att ett kreditinstitut måste hålla en viss andel – högst 15% – av sina placeringar eller förbindelser (främst inlåningen) på konto i riksbanken. Motsvarande medel kan därmed inte disponeras för utlåning eller andra placeringar. Kassakraven för banker och finansbolag är för närvarande fyra procent. Beträffande övriga kreditinstitut har kassakrav ännu inte tillämpats. Någon ränta utgår för närvarande inte på de innestående medlen. – Ändrade kassakrav för bankerna påverkar bankernas lånebehov i

riksbanken och därmed dagslåne- och penningmarknadsräntorna på samma sätt som en ändring i riksbankens värdepappersinnehav eller valutareservens storlek. Ändrade kassakrav påverkar dessutom bankernas finansieringskostnad genom att kassakravsmedlen inte ger någon ränta. För att kompensera sig för ökade kassakrav måste bankerna höja avkastningskraven på övriga placeringar (utlåningen) eller sänka inlåningsräntorna. Därmed kan kassakravet direkt påverka kreditvillkoren för näringsliv och hushåll.

Bestämmelserna om kassakrav var tidigare intagna i lagen om kreditpolitiska medel. Med stöd av den lagen får riksbanken efter bemyndigande av regeringen besluta om en kreditpolitisk åtgärd. Detta sker genom att riksbanken utfärdar tillämpningsföreskrifter till lagen. I samband med tillkomsten av den nuvarande riksbankslagen fördes bestämmelserna om kassakrav över till den lagen. Samtidigt ändrades bestämmelserna på så sätt att riksbanken beslutar om kassakrav genom förvaltningsbeslut i enskilda fall.

De kreditpolitiska medel som regleras i lagen om kreditpolitiska medel är likviditetskrav, utlåningsreglering, emissionskontroll, allmän placeringsplikt, särskild placeringsplikt och räntereglering. I takt med den avreglering som ägt rum på valuta- och kreditmarknaderna har kreditpolitiska åtgärder enligt lagen använts i allt mindre utsträckning. Räntereglering för försäkringsföretag är det enda av lagens medel som används för närvarande.

I propositionen om fortsatt kreditpolitisk lagstiftning (prop. 1989/90:15) uttalade föredragande statsrådet att tiden var mogen för en översyn av lagen om kreditpolitiska medel och att huvudinriktningen för översynen borde vara att renodla lagen till en beredskapslag. I avvaktan på resultatet av översynen föreslogs att lagen skulle förlängas i tre år, dvs. till utgången av år 1992. Vidare framhöll föredraganden att utredningsarbetet borde bedrivas med sikte på att en ny kreditpolitisk lagstiftning skulle kunna träda i kraft senast vid den föreslagna giltighetstidens utgång. Riksdagen har antagit förslaget (FiU15. rskr. 49. SFS 1989:958).

Ett kreditinstitut som inte uppfyller uppställda kassakrav skall betala *särskild avgift* (kassakravsavgift) till staten (51 § riksbankslagen). Riksbanken prövar frågor om särskild avgift. Avgiften skall svara mot en ränta på underskottet för varje dag som får uppgå till högst två gånger diskontot vid varje tid (52 §). Avgiften får sättas ned eller efterges om det finns särskilda skäl.

I den kreditpolitiska lagen finns också bestämmelser om särskild avgift som skall erläggas vid åsidosättande av föreskrift som meddelats med stöd av förordnande enligt den lagen. Vid åsidosättande av likviditetskrav, utlåningsreglering och allmän placeringsplikt är den särskilda avgiften knuten till diskontot (30 § första stycket 1, 2 och 4). Avgiften skall i sådana fall motsvara en ränta som får överstiga riksbankens diskonto med högst tre procentenheter.

Mitt förslag: Under normala förhållanden skall, som hittills, kassakravsavgiften svara mot en ränta som uppgår till dubbla diskontot. Om räntenivån på penningmarknaden stiger så snabbt och kraftigt att banksystemets samlade upplåning i riksbanken hamnar på ett steg i riksbankens räntetrappa som ligger nära eller överstiger dubbla diskontot skall avgiften i stället svara mot en ränta som ligger tre procentenheter över trappsteget. Förslaget innebär dessutom att avgiftsnivån, som hittills endast utgjort ett tak för avgiftssättningen, inte får underskridas i normala fall.

Bestämmelserna om särskilda avgifter enligt lagen om kreditpolitiska medel föreslås inte ändrade i detta sammanhang.

Fullmäktiges förslag: Den övre gränsen för *kassakravsavgiften* bör alternativt kunna knytas till den för varje dag gällande penningmarknadsräntan. Taket för kassakravsavgiften skulle därmed motsvara en ränta på underskottet som uppgår till två gånger antingen diskontot eller den varje dag gällande penningmarknadsräntan. Motsvarande möjlighet att anknypa till penningmarknadsräntan bör införas beträffande de *särskilda avgifter enligt lagen om kreditpolitiska medel* som nu är knutna till diskontot. Dessutom bör reglerna avseende sistnämnda avgifter ändras så att avgift skall kunna utgå med fem i stället för tre procentenheter över diskontot eller den varje dag gällande penningmarknadsräntan.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser ansluter sig till huvudriktningen i fullmäktiges förslag. Endast *riksgäldskontoret* avstyrker förslaget. Riksgäldskontoret anser att räntelagens bestämmelser om dröjsmålsränta bör tillämpas vid avgiftssättningen. Diskontots beräkningsmodell bör ändras om den inte anses tillräckligt följsam. Flera remissinstanser har invänt att begreppet "den varje dag gällande penningmarknadsräntan" inte är tillräckligt entydigt. Några remissinstanser har lagt fram förslag till ett mer preciserat begrepp. *Svenska Bankföreningen*, *Svenska Fondhandlareföreningen* och *Sveriges Föreningbankers Förbund* anser vidare att den föreslagna lagtexten är otillfredsställande såtillvida att den överlåter åt riksbanken att välja mellan diskontot och en penningmarknadsränta som beräkningsunderlag. *Finansbolagens Förening* anser att det av rättssäkerhetsskäl bör finnas endast en beräkningsmetod. *Svenska sparbanksföreningen* föreslår att ett påslag i procentenheter skall övervägas i stället för dubbla penningmarknadsräntan. *Bankinspektionen* har som alternativ till fullmäktiges förslag pekat på möjligheten att använda den vägda in- eller utlåningsräntan för banker i riksbanken vid slutet av varje dag. Som vikter skulle användas in- eller utlåningsvolymerna för varje individuell bank i riksbanken. Enligt bankinspektionen är alternativet objektivt fastställbart och ställningen vid slutet av varje dag låter sig klart anges. Metoden kan användas oberoende av om riksbanken tillämpar en räntetrappa eller ej. — *Svenska Bankföreningen* och *Sveriges Föreningbankers Förbund* har ifrå-

gasatt om det är nödvändigt att höja taket för de särskilda avgifterna enligt den kreditpolitiska lagen från tre till fem procentenheter.

Skälen för mitt förslag: Tidigare var diskontot den ränta till vilken bankerna upp till en viss gräns fick ta upp lån i riksbanken. Diskontot tillsammans med den straffränta som tillämpades när upplåningen översteg denna gräns var då ett styrmedel för att påverka ränteutvecklingen. Diskontot anpassas numera i efterhand till redan inträffade varaktiga förändringar av marknadsräntorna och utgör därmed inte längre något penningpolitiskt styrmedel. Riksbanken påverkar i dag ränteutvecklingen genom att styra likviditeten i banksystemet och härigenom bl. a. bankernas upplåningsbehov i riksbanken samt genom att tillämpa en progressiv räntesättning för sådan upplåning, den s. k. räntetrappan. I departementspromemorian (Ds 1989:76) Diskontot som referensränta konstateras att diskontot spelat ut sin penningpolitiska roll men att det har betydelse som referensränta i ett stort antal författningar samt privata avtal som hänvisar till diskontot. I promemorian föreslås att diskontot skall finnas kvar med denna ändrade funktion.

Att diskontot numera anpassas i efterhand till redan inträffade varaktiga förändringar av marknadsräntorna saknar i de flesta sammanhang betydelse för diskontots funktion som referensränta. Denna eftersläpning och utjämning av mer extrema svängningar i ränteläget kan emellertid vara en nackdel för penningpolitiken. Det kan vid enstaka tillfällen uppstå situationer då räntorna stiger mycket snabbt och kraftigt. I ett sådant fall kan marknadsräntorna komma att överskrida en nivå motsvarande det dubbla diskontot. Ränteutvecklingen i samband med regeringsskrisen i början av 1990 gav en antydning om en sådan situation. Enligt nuvarande bestämmelser om kassakravsavgifter skulle det därvid vara mer förmånligt för ett kreditinstitut att åsidosätta gällande kassakrav än att låna upp nödvändiga medel på marknaden.

För att förhindra att en sådan situation uppkommer anser *riksbanksfullmäktige* att reglerna om kassakravsavgifter måste vara knutna till det aktuella ränteläget som det framträder på marknaden. Fullmäktige har anfört följande: "Vid sidan av anknytning till diskontot bör alternativt finnas möjlighet att knyta avgiften till någon kortfristig penningmarknadsränta. Den kortaste officiellt noterade räntan är f. n. den på lån mellan stora banker med en veckas löptid, sjudagars STIBOR (Stockholm Interbank Offered Rates). Denna bör kunna användas som mått på räntan på den korta marknaden. För den händelse någon STIBOR-ränta inte finns att tillgå kan den ränta riksbanken tillämpar för inlåning från eller utlåning till banker utnyttjas som referensränta för särskild avgift. Den högsta särskilda avgiften motsvarar därmed antingen det dubbla diskontot eller den dubbla penningmarknadsräntan."

Jag delar fullmäktiges mening såtillvida att reglerna om kassakravsavgifter bör utformas så att de inte inbjuder till åsidosättande av kassakraven. En lösning i linje med fullmäktiges förslag vore lämplig från ändamålssynpunkt. Som framgår av remissyttrandena kan emellertid principiella invändningar riktas mot förslaget. Dessa sammanhänger främst med kravet på entydiga och klara rättsregler. Fullmäktiges förslag innebär att riksban-

ken vid avgiftsberäkningen kan välja mellan två räntebegrepp: diskontot och den kortfristiga penningmarknadsräntan. Det framgår inte under vilka omständigheter riksbanken skall välja den ena eller andra metoden. Det kan inte anses lämpligt att på detta sätt ge en myndighet möjlighet att fritt välja beräkningsalternativ. Vidare finns det flera räntor som enligt normalt språkbruk kan hänföras till det föreslagna begreppet "den varje dag gällande penningmarknadsräntan". Begreppet är därför inte så entydigt att det kan användas som norm i bestämmelser om sanktioner.

Bankinspektionen har föreslagit att man i stället skall använda den vägda in- eller utlåningsräntan för banker i riksbanken vid slutet av varje dag. Med stöd av 18 § riksbankslagen använder riksbanken villkor i form av räntesatser för lån till bankerna som ett kreditpolitiskt instrument. Enligt samma lagrum skall räntevillkoren offentliggöras, vilket sker i riksbankens författningssamling. Som jag tidigare antytt har villkoren utformats som en räntetrappa. Varje trappsteg utgör en viss andel av bankens eget beskattade kapital och halva värdet av dess värderegleringskonton (upplåningsbasen). Trappan innehåller för närvarande tolv steg från nio till tjugo procent. För upplåning utöver det översta trappsteget tillämpas de villkor som riksbanken från tid till annan bestämmer. Riksbanken får därigenom möjlighet att hantera allvarliga spekulationer mot kronan. Systemet innebär att bankerna vid ökad upplåning i riksbanken successivt drabbas av en högre upplåningskostnad. Genom att på detta sätt styra bankernas upplåningskostnader kan riksbanken påverka räntan på penningmarknaden.

Vid allvarliga spekulationer mot kronan och kraftiga valutautflöden kan det bli nödvändigt att etablera en mycket hög räntenivå. Detta kan göras bl. a. med hjälp av justeringar av räntetrappan. Riksbanken kan höja ett eller flera steg i den befintliga trappan. Riksbanken kan också genom marknadsoperationer eller höjda kassakrav minska likviditeten i banksystemet så att bankerna tvingas låna upp så mycket i riksbanken att det högsta trappsteget överskrids och därvid bygga på trappan med ytterligare steg. Oavsett vilken metod som används måste justeringarna av trappan offentliggöras i riksbankens författningssamling.

Den räntetrappa som offentliggörs i riksbankens författningssamling avser som tidigare nämnts en enskild bank som har rätt att låna i riksbanken. Det belopp som en enskild bank kan låna till en given ränta utgör en viss andel av bankens upplåningsbas (eget beskattat kapital samt hälften av värderegleringsreserverna). Denna andel är densamma för samtliga banker. Det belopp som en bank på detta sätt kan låna utgör ett trappsteg i räntetrappan.

Om en bank behöver låna ett större belopp sker denna ytterligare upplåning till en högre ränta, dvs. banken lånar på nästa trappsteg. Upplåningsvillkoren är vidare sådana att varje trappsteg i räntetrappan är lika stort. Med dessa villkor för upplåningen i riksbanken träffas sålunda bankens totala upplåning av olika räntesatser – en räntesats för varje belopp motsvarande ett trappsteg.

Upplåningen i det översta skiktet kommer alltså att ske till en högsta räntesats – fortsättningsvis kallad för marginalräntan. Om bankernas upp-

låning sker till samma högsta räntesats kommer också den totala riksbank-supplåningen att stå i samma proportion till upplåningsbasen för varje enskild bank eftersom varje trappsteg (i förhållande till upplåningsbasen) är lika stort för samtliga banker.

Ett vedertaget begrepp är dessutom den inofficiella räntetrappa som avser bankernas samlade upplåning i riksbanken. Storleken på varje trappsteg i banksystemets räntetrappa är summan av samtliga bankers upplåningsmöjligheter till en given ränta. Dessa trappsteg utgör den inofficiella räntetrappan för hela banksystemet. Med ledning av bankernas sammanlagda faktiska upplåning en viss dag kan således även den högsta upplåningsräntan i den inofficiella räntetrappan (marginalräntan) beräknas.

Normalt lånar alla banker till samma högsta ränta i riksbanken. Om bankerna skulle låna i riksbanken till olika högsta räntor blir det nämligen lönsamt för bankerna att utnyttja dessa ränteskillnader. En bank som lånar till en låg ränta i riksbanken kan öka sin upplåning för att på så sätt kunna låna ut till andra banker som har ett stort lånebehov och följaktligen annars måste låna till en hög ränta i riksbanken.

Eftersom det därmed blir lönsamt för banker med ett litet lånebehov att låna större belopp än nödvändigt i riksbanken kommer marginalräntan för dessa banker att bli högre än eljest. På motsvarande sätt kommer den högsta räntan för upplåning i riksbanken för banker med stort lånebehov att bli lägre genom denna interbankmarknad. Dessa banker tillfredsställer sitt lånebehov genom att låna av andra banker i stället för att låna hela beloppet av riksbanken. I normala fall lånar därför bankerna i riksbanken till samma högsta ränta. Den högsta räntan i den inofficiella räntetrappan för hela banksystemet (marginalräntan) sammanfaller i normalfallet med den högsta ränta till vilken varje enskild bank lånar i riksbanken.

Även om bankerna av olika skäl vid något enstaka tillfälle lånar till olika högsta räntesatser är den inofficiella marginalräntan en god mätare av bankernas upplåningsbehov och ränteläget på dagslånemarknaden och därmed även för ränteläget på hela den kortfristiga penningmarknaden eftersom detta i hög grad påverkas av dagslåneräntan.

Vid slutet av varje bankdag har riksbanken en preliminär uppgift om bankernas sammanlagda upplåning. Den preliminära ställningen offentliggörs dagligen via Penningmarknadsinformation PMI AB, som bl. a. ägs av riksbanken. Den slutliga ställningen framgår av riksbankens veckorapporter. Dessutom tillkännages banksystemets sammanlagda upplåningsmöjlighet på en viss räntenivå (trappstegens bredd) genom PMI i samband med ändringar av räntevillkoren. Med stöd av dessa offentliggjorda uppgifter kan man härleda marginalräntan. Denna publiceras också dagligen i vissa affärstidningar.

Räntetrappan kan alltså sägas ha dubbla betydelser genom att den kan avse antingen varje enskild bank eller banksystemet som helhet. Ett alternativ vore att låta kassakravsavgiften för varje enskild bank knytas till varje enskild banks högsta upplåningsränta i riksbanken. Detta skulle emellertid kunna leda till vissa icke önskvärda konsekvenser.

Om kassakravsavgiften är knuten till den enskilda bankens högsta upplåningsränta kan varje bank själv påverka storleken på kassakravsavgiften.

Vid liten upplåning i riksbanken blir nämligen marginalräntan och därmed i detta fall även kassakravsavgiften låg. Om en bank underlåter att uppfylla kassakravet minskar behovet av likviditet, eftersom bankernas likviditetsbehov bl. a. är beroende av hur stora belopp som avsätts för att uppfylla kassakravet. Om en bank underlåter att uppfylla kassakravet minskar därför upplåningsbehovet i riksbanken och därmed blir även kassakravsavgiften lägre.

Det skulle t. o. m. kunna bli lönsamt att underlåta att uppfylla kassakravet och i stället erlægga kassakravsavgift, om avgifterna understeg räntekostnaden för upplåning – på dagslånemarknaden eller i riksbanken – av ett belopp som är lika stort som kassakravet.

Om kassakravsavgifterna i stället knyts till marginalräntan för hela banksystemets upplåning i riksbanken finns det inte utrymme för sådana förfaranden. Mot en sådan anknytning kan anföras att det i realiteten blir riksbanken som bestämmer avgiftsnivån. Enligt min mening finns det emellertid inte någon anledning till betänkligheter i detta hänseende. Räntevillkoren för bankernas upplåning, dvs. räntetrappan, är ett kreditpolitiskt instrument för att uppnå vissa kreditpolitiska mål. En ändring av avgiftsnivån blir endast en sekundär effekt av en kreditpolitisk åtgärd som beslutats av riksbanken. Detta förhållande måste enligt min mening godtas. Motsvarande kritik skulle dessutom kunna riktas även mot det nuvarande systemet eftersom detta är knutet till det av riksbanken bestämda diskontot. Som jag tidigare nämnt har detta numera betydelse endast som referensränta och anpassas i efterhand till förändringar av marknadsräntorna. Syftet med en diskontoändring är alltså inte att ändra nivån för kassakravsavgifterna.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att en anknytning av kassakravsavgifterna till marginalräntan för bankernas upplåning i riksbanken är godtagbar ur lagstiftningssynpunkt. Samtidigt tillgodoses kravet på flexibilitet vid snabba och kraftiga räntesvingningar.

Den nuvarande avgiftsnivån, dubbla diskontot, bör emellertid inte frångås helt. Tvärtom anser jag att det är den nivån som skall gälla under normala förhållanden. Endast i sådana extrema situationer när räntenivån på penningmarknaden ligger nära eller överkrider det dubbla diskontot bör lagstiftningen medge högre avgiftsnivåer. Om riksbankens samlade kredit till bankinstituten motsvarar en högsta räntesats enligt riksbankens räntevillkor (marginalräntan) som överstiger det dubbla diskontot minskat med tre procentenheter, bör avgiften i stället svara mot en ränta på underskottet som överstiger marginalräntan med tre procentenheter. Förslaget innebär således att den högre avgiftsnivån blir tillämplig redan när marknadsräntan något understiger dubbla diskontot. Anledningen härtill är att andra upplåningskostnader än ränta, exempelvis kreditavgifter, kan medföra att det kostar mindre att åsidosätta gällande kassakrav än att låna upp nödvändiga medel på marknaden även när marknadsräntan är något lägre än dubbla diskontot.

Som tidigare nämnts offentliggörs först en preliminär och därefter en slutlig uppgift om riksbankens sammanlagda kredit till bankinstituten. Avgiftsberäkningen bör grundas på den slutliga uppgiften. Den marginal-

ränta för en viss dag som härleds från denna uppgift bestämmer avgiftsnivån för den dagen.

Det sagda kan belysas av följande exempel.

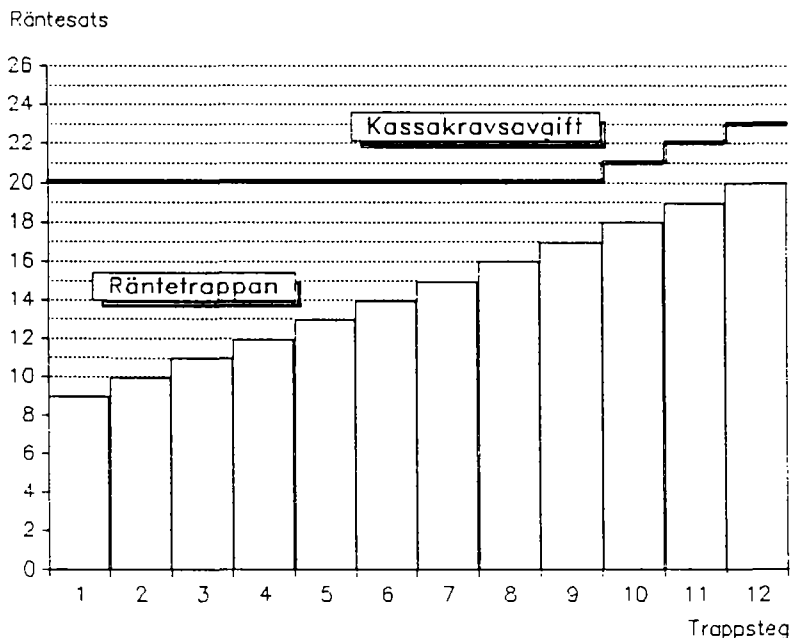
Exempel 1: Diskontot är 11%. Marginalräntan för banksystemets sammanlagda upplåning i riksbanken är 18%. Marginalräntan (18%) överstiger inte ($2 \times 11 - 3 =$) 19%. Alltså tillämpas normalnivån för avgiften, dvs. avgiften svarar mot en ränta på ($2 \times 11 =$) 22%.

Exempel 2: Diskontot är 11%. Marginalräntan för banksystemets sammanlagda upplåning i riksbanken är 20%. Marginalräntan (20%) överstiger ($2 \times 11 - 3 =$) 19%. Avgiften svarar alltså mot en ränta på ($20 + 3 =$) 23%.

Exemplen visar att avgiften alltid skall svara mot en ränta som ligger minst tre procentenheter över bankernas kostnad för upplåning i riksbanken. När marginalräntan ligger exakt tre procentenheter under dubbla diskontot leder båda beräkningsmetoderna till samma resultat.

Effekterna av reglerna illustreras också av *figur 1*.

Figur 1. Rântetrappan för banksystemets totala upplåning i riksbanken

Anm.: Kassakravsavgiften vid olika storlek på upplåningen i riksbanken är diskontot är 10%.

Jag anser vidare att den lagtekniska utformningen av bestämmelserna om kassakravsavgifter behöver justeras. Såväl bestämmelserna avseende kassakravsavgifter som motsvarande bestämmelser i den kreditpolitiska lagen anger *en ram* för avgiftssättningen. Detta föranleder inga invändningar när det gäller den kreditpolitiska lagen. Som tidigare nämnts får riksbanken efter regeringens bemyndigande meddela de tillämpningsföreskrifter som behövs för användning av en åtgärd enligt den lagen. I

samband med att sådana föreskrifter utfärdas skall riksbanken inom den angivna ramen ange storleken av den särskilda avgift som kan utgå vid överträdelse av föreskriften. Till skillnad härifrån innebär riksbankslagens bestämmelser om kassakrav och om kassakravsavgifter att beslut fattas i form av förvaltningsbeslut i enskilda fall. Det är därför inte lämpligt att lagens bestämmelser endast anger en ram inom vilken riksbanken i enskilda fall kan besluta om avgiftens storlek. Detta blir särskilt uppenbart genom att avgiften får sättas ned eller efterges om det finns särskilda skäl. I lagtexten bör därför direkt anges på vilken nivå avgiften skall ligga. En sådan utformning skulle även överensstämma med riksbankens praxis. Riksbanken tillämpar regelmässigt den högsta tillåtna avgiftsnivån.

Den föreslagna lagändringen bör träda i kraft den 1 januari 1991. Den nya regeln bör dock inte tillämpas beträffande underskott som är hänförligt till tiden före ikraftträdandet.

Fullmäktige har även föreslagit att de bestämmelser om särskilda avgifter i den kreditpolitiska lagen som är knutna till diskontot alternativt skall kunna knytas till den varje dag gällande penningmarknadsräntan. Dessutom föreslås att avgiftsnivån höjs på så sätt att referensräntan får överskridas med fem procentenheter mot som för närvarande tre procentenheter.

Som jag tidigare nämnt har den kreditpolitiska lagen kommit att tillämpas i allt mindre utsträckning. Lagen är för närvarande föremål för översyn med inriktning på att göra den till en ren beredskapslag. Mot denna bakgrund anser jag det för närvarande inte påkallat att ändra avgiftsbestämmelserna i den lagen.

4 Upprättat lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom finansdepartementet upprättats förslag till lag om ändring i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank. Förslaget har som framgår av det tidigare granskats av lagrådet.

5 Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att anta det av lagrådet granskade förslaget till lag om ändring i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank.

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta det förslag föredraganden har lagt fram.

Till Finansdepartementet

Bestämmelser om högsta särskild avgift

1 Inledning

I denna skrivelse hemställer fullmäktige i riksbanken om ändrade bestämmelser avseende högsta medgivna särskild avgift. Sådan avgift skall betalas till staten om ett kreditinstitut inte uppfyller uppställda kassakrav enligt lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank eller om ett kreditinstitut eller annan åsidosätter föreskrift som meddelats med stöd av förordnande enligt lagen (1974:922) om kreditpolitiska medel. Särskild avgift avseende kassakrav får uppgå till högst två gånger diskontot medan särskild avgift avseende likviditetskrav, utlåningsreglering och allmän placeringsplikt får fastställas till ett belopp som motsvarar en ränta som får överstiga riksbankens diskonto med högst tre procentenheter.

Genom diskontots ändrade roll inom penningpolitiken är det inte längre räntestyrande. Diskontot fastställs i efterhand till redan etablerade nya räntenivåer, vilka bedöms vara varaktiga. Vid räntehöjningar finns därför risk för att särskild avgift som anknyter till diskontot, vilket sålunda fastställs med viss eftersläpning, blir alltför låg och därigenom ineffektiv. Vid sidan av sådan anknytning bör därför finnas en relatering till det aktuella ränteläget.

2 Gällande rätt

Ett kreditinstitut som inte uppfyller uppställda kassakrav skall enligt 51 § riksbankslagen betala särskild avgift till staten. Riksbanken prövar frågan om särskild avgift, vilken enligt 52 § skall svara mot en ränta på underskottet för varje dag som får uppgå till högst två gånger diskontot vid varje tid. Avgiften får nedsättas eller efterges om det finns särskilda skäl.

Dessa bestämmelser flyttades över till den nya riksbankslagen i samband med att kassakravsbestämmelserna överfördes från den kreditpolitiska lagen (prop 1986/87: 143).

I den kreditpolitiska lagen finns också bestämmelser om särskild avgift som skall erläggas vid åsidosättande av föreskrift som meddelats med stöd av förordnande enligt den lagen. I vissa fall är den särskilda avgiften också i den kreditpolitiska lagen baserad på riksbankens diskonto, nämligen vid åsidosättande av likviditetskrav, utlåningsreglering och allmän placeringsplikt (30 § första stycket 1, 2 och 4). Vid beräkning av särskild avgift i sådana fall skall beloppet motsvara ränta som får överstiga riksbankens diskonto med högst tre procentenheter.

3 Överväganden

Diskontot anpassas numera i efterhand till redan inträffade varaktiga förändringar av marknadsräntorna och utgör alltså inte längre ett styrmedel för att påverka ränteutvecklingen. Tidigare var diskontot den ränta till vilken bankerna fick ta upp lån i riksbanken. Numera påverkar riksbanken i stället ränteutvecklingen genom att styra likviditeten i banksystemet och härigenom bankernas upplåningsbehov i riksbanken samt genom att tillämpa en progressiv räntesättning för sådan upplåning, den s. k. räntestegringen.

I en av en arbetsgrupp på finansdepartementet avgiven promemoria ("Diskontot såsom referensränta" Ds 1989:76) dras konsekvenserna av den utveckling som skett. Där föreslås sålunda att riksbanken i efterhand skall fastställa diskontot såsom en referensränta för de regler i författningar och avtal som hänvisar till diskontot. Denna referensränta framräknas på visst sätt på grundval av ränteläget under föregående kvartal. Formeln härför är konstruerad så att det "nya" diskontot skall hamna på samma nivå som om tidigare principer följts. Avsikten härmed är att säkra att de regler som hänvisar till diskontot i olika sammanhang inte skall få ett annat materiellt innehåll.

Med hänsyn härtill kan synas att också hänvisningarna till diskontot i riksbankslagen och i lagen om kreditpolitiska medel kunde behållas oförändrade. Den gradvisa anpassning som kommer att känneteckna det nya diskontot, och som kan fungera utmärkt i flertalet lagar där diskontot utnyttjas, är emellertid en allvarlig nackdel i ett penningpolitiskt sammanhang. Detta problem finns i viss mån redan i det nuvarande systemet, där den praxis som säger att diskontot skall anpassas i efterhand till varaktiga förändringar i ränteläget medför en motsvarande eftersläpning.

Det kan från tid till annan uppstå situationer då en mycket snabb och kraftig uppdragning av marknadsräntorna är nödvändig. I ett sådant fall kan det inträffa att de marknadsräntor som riksbanken önskar etablera närmar sig eller till och med överskrider en nivå motsvarande det dubbla diskontot. Med den nuvarande utformningen av bestämmelserna för särskild avgift för underskridande av kassakrav kan det därvid vara mer förmånligt för ett kreditinstitut att dra ner behållningen på kassakravskontot i riksbanken än att låna upp nödvändiga medel på marknaden. En särskild avgift som skall kunna vara bindande och förhindra att kreditinstituten i sådana situationer medvetet underskrider de uppställda kraven måste därför vara kopplad till det aktuella ränteläget som det framträder på marknaden.

Det sagda visar på nödvändigheten av att ändra den föreskrivna maximigränsen för särskild avgift för underskridande av kassakrav. Vid sidan av anknytning till diskontot bör alternativt finnas möjlighet att knyta avgiften till någon kortfristig penningmarknadsränta. Den kortaste ränta för vilken en officiellt noterad kurs f. n. finns är räntan på lån mellan banker med en veckas löptid, dvs. sjudagars STIBOR. Denna bör kunna användas som mått på räntan på den korta marknaden. För den händelse någon STIBOR-ränta inte finns att tillgå kan den ränta riksbanken till-

lämpar för inlåning från eller utlåning till banker utnyttjas som referensränta för särskild avgift. Den högsta särskilda avgiften motsvarar därmed antingen det dubbla diskontot eller den dubbla penningmarknadsräntan.

Även bestämmelser om högsta särskilda avgift enligt lagen om kreditpolitiska medel bör ändras i de fall maximigränsen har knutits till diskontot, nämligen vid åsidosättande av föreskrift som avser likviditetskrav, utlåningsreglering och allmän placeringsplikt.

För att den särskilda avgiften enligt lagen om kreditpolitiska medel alltid skall kunna bli verkningsfull föreslås att sanktionsmöjligheten förstärks genom att avgiften högst får motsvara diskontot eller den varje dag gällande penningmarknadsräntan plus fem procentenheter. Med penningmarknadsräntan åsyftas de räntor som ovan redogjorts för. Ändringarna bör träda i kraft den 1 juli 1990.

Förslag till lag om ändring i riksbankslagen och till lag om ändring i lagen om kreditpolitiska medel framgår av *bilaga 1 och 2*.

4 Hemställan

Fullmäktige i riksbanken hemställer att regeringen föreslår riksdagen att anta dels lag om ändring i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank, dels lag om ändring i lagen (1974:922) om kreditpolitiska medel.

På fullmäktiges vägnar:

Jan Bergqvist

Inger Kindgren

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 52 § lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Den särskilda avgiften enligt 51 § skall svara mot en ränta på underskottet för varje dag som får uppgå till högst två gånger diskontot vid varje tid.

Om det finns särskilda skäl, får avgiften nedsättas eller efterges.

Föreslagen lydelse

52 §

Den särskilda avgiften enligt 51 § skall svara mot en ränta på underskottet för varje dag som får uppgå till högst två gånger *antingen* diskontot vid varje tid *eller den varje dag gällande penningmarknadsräntan*.

Om det finns särskilda skäl, får avgiften nedsättas eller efterges.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1974:922) om kreditpolitiska medel

Enligt riksdagens beslut föreskrivs att 30 § lagen (1974:922) om kreditpolitiska medel skall ha följande lydelse

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

30 §

Särskild avgift skall utgöra, vid åsidosättande av föreskrift i fråga om

1. likviditetskrav, ett belopp som svarar mot ränta på underskottet för tiden från föregående beräkningstidpunkt eller, om tidigare beräkning ej skett, från det föreskriften trätt i tillämpning eller för beräkningsperioden, varvid räntesatsen för år får överstiga riksbankens diskonto med högst tre procentenheter,

2. utlåningsreglering, ett belopp som för tiden från den föregående beräkningstidpunkten eller, om en tidigare beräkning ej skett, från det föreskriften trätt i tillämpning eller för beräkningsperioden svarar mot ränta på det belopp med vilket utlåningen, garantiförbindelserna eller leasingobjektens värde överskrider den fastställda gränsen, varvid räntesatsen för år får med högst tre procentenheter överstiga riksbankens diskonto,

3. emissionskontroll, högst två procent av hela lånesumman för varje år av den för lånet bestämda längsta löptiden,

4. allmän placeringsplikt, ett belopp som för beräkningsperiod svarar mot ränta på den del av ålagd placeringsplikt för perioden eller för perioden och tidigare beräkningsperioder sammatagna som ej uppfyllts, varvid räntesatsen för år får med högst tre procentenheter överstiga riksbankens diskonto.

Särskild avgift skall utgöra, vid åsidosättande av föreskrift i fråga om

1. likviditetskrav, ett belopp som svarar mot ränta på underskottet för tiden från föregående beräkningstidpunkt eller, om tidigare beräkning ej skett, från det föreskriften trätt i tillämpning eller för beräkningsperioden, varvid räntesatsen för år får överstiga riksbankens diskonto *eller den varje dag gällande penningmarknadsräntan* med högst *fem* procentenheter,

2. utlåningsreglering, ett belopp för tiden från den föregående beräkningstidpunkten eller, om en tidigare beräkning ej skett, från det föreskriften trätt i tillämpning eller för beräkningsperioden svarar mot ränta på det belopp med vilket utlåningen, garantiförbindelserna eller leasingobjektens värde överskrider den fastställda gränsen, varvid räntesatsen för år får med högst *fem* procentenheter överstiga riksbankens diskonto *eller den varje dag gällande penningmarknadsräntan*,

3. emissionskontroll, högst två procent av hela lånesumman för varje år av den för lånet bestämda längsta löptiden,

4. allmän placeringsplikt, ett belopp som för beräkningsperiod svarar mot ränta på den del av ålagd placeringsplikt för perioden eller för perioden och tidigare beräkningsperioder sammatagna som ej uppfyllts, varvid räntesatsen för år får med högst *fem* procentenheter överstiga riksbankens diskonto *eller den varje dag gällande penning-*

5. särskild placeringsplikt, högst fem procent av den del av ålagd placeringsplikt som ej uppfyllt,

6. räntereglering, två gånger det belopp med vilket räntan avviker från den ränta som skolat utgå enligt fastställd räntesats.

Vid tillämpning av första stycket 1 får utjämning ske mellan över- och underskott vid olika beräkningstidpunkter eller under två eller flera beräkningsperioder och räntan beräknas på det genomsnittliga underskottet.

marknadsräntan,

5. särskild placeringsplikt, högst fem procent av den del av ålagd placeringsplikt som ej uppfyllts,

6. räntereglering, två gånger det belopp med vilket räntan avviker från den ränta som skolat utgå enligt fastställd räntesats.

Vid tillämpning av första stycket 1 får utjämning ske mellan över- och underskott vid olika beräkningstidpunkter eller under två eller flera beräkningsperioder och räntan beräknas på det genomsnittliga underskottet.

Sammanställning av remissyttranden över riksbanksfullmäktiges framställning om bestämmelser om högsta särskild avgift

Prop. 1990/91:41
Bilaga 2

Remissinstanserna

Efter remiss har yttranden över framställningen avgetts av bankinspektionen, försäkringsinspektionen, riksgäldskontoret, riksrevisionsverket, Svenska Bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen, Sveriges Föreningsbankers Förbund (SFF), Svenska Försäkringsbolags Riksförbund, Finansbolagens Förening och Svenska Fondhandlareföreningen.

1 Bankinspektionen

Bankinspektionen tillstyrker i sak förslagen. Inspektionen vill dock tillfoga att den i författningsförslagen definierade räntenivån som avses utgöra grund för den särskilda avgiften kan framstå som alltför obestämd. "Den varje dag gällande penningmarknadsräntan" kan avläsas på många sätt och även om man lyckas precisera exakt vilken delmarknad som avses, så varierar dessa korta räntor under dagen. Att använda riksbankens räntetrappa som bas stöter på liknande problem eftersom bankerna normalt lånar på skilda trappsteg i sin upplåning i riksbanken.

Nämnda svårigheter, som också riksbanksfullmäktige brottats med, uppstår så snart man är obenägen att acceptera att riksbanken ensidigt fastställer de särskilda avgifternas nivå samtidigt som man måste medge en obegränsad flexibilitet med hänsyn till räntesättningen i en vid lagstiftningstillfället helt oförutsebar framtida ekonomisk-politisk situation.

Det gäller sålunda att finna en objektivt fastställbar räntenivå som kan preciseras i författningstext och som medger obegränsad anpassning av avgiftsnivån till även mycket höga räntenivåer.

Som ett alternativ till riksbanksfullmäktiges förslag vill bankinspektionen peka på möjligheten att använda den vägda in- eller utlåningsräntan för banker i riksbanken vid slutet av varje dag. Som vikter skulle användas in- eller utlåningsvolymen för varje individuell bank i riksbanken.

Det föreslagna alternativet är objektivt fastställbart, låt vara att de individuella bankernas transaktioner med riksbanken inte publiceras av riksbanken. Ställningen vid utgången av varje dag låter sig klart anges. Metoden kan också användas oberoende av om riksbanken tillämpar en räntetrappa eller ej.

2 Försäkringsinspektionen

Penningmarknadsräntor noteras normalt för ett flertal olika perioder (ex. O/N, T/N, 7 dagar, 14 dagar, 1, 2 resp. 3 månader samt 6, 9 resp. 12 månader). Enligt inspektionen måste av lagtexten framgå den särskilda penningmarknadsränta som avses.

Utifrån de synpunkter försäkringsinspektionen har att beakta har inspektionen ingenting därutöver att erinra mot riksbanksfullmäktiges förslag.

3 Svenska Bankföreningen

De särskilda avgifter, som finns för närvarande och som enligt förslaget skall utvidgas, utgör till sin faktiska karaktär vad som närmast kan liknas vid straffavgifter; i likhet med straffsanktioner har de prohibitiva syften. Det är därför enligt bankföreningens uppfattning väsentligt att avgifternas storlek kan förutses av de berörda företagen och att de därför i möjligaste mån framgår av lagtexten; det är mindre väl förenligt med god lagstiftning att normgivningen i sådana frågor av riksdagen överlämnas till myndighet, i detta fall riksbanken.

Bankföreningen konstaterar till en början den ändringen i förhållande till gällande avgiftsbestämmelser att riksbanken enligt lagtextförslagen ges möjlighet att vid avgiftsberäkningen välja mellan två olika beräkningsmetoder: diskontot och penningmarknadsräntan. Av lagtexten och motiveringen framgår inte någon prioritering mellan dessa båda metoder eller under vilka omständigheter riksbanken skall välja den ena eller andra metoden. Det bör inte lämnas åt myndighet att på detta sätt fritt välja avgiftsberäkningsalternativ.

I de föreslagna lagtexterna används vidare uttrycket "den varje dag gällande penningmarknadsräntan". Enligt motiven avses härmed räntan på lån mellan banker med en veckas löptid (sjudagars STIBOR). Eftersom även andra räntor än denna enligt vedertaget språkbruk torde kunna hänföras till "den varje dag gällande penningmarknadsräntan", är sistnämnda uttryck inte tillräckligt preciserat för att lämpligen böra användas i lagtexter som avhandlar straffliknande sanktioner.

Enligt motiven synes till "den varje dag gällande penningmarknadsräntan" kunna hänföras även den ränta som riksbanken tillämpar för inlåning från eller utlåning till banker. Av motiven – men inte av lagtexten – framgår att dessa beräkningsgrunder får användas endast om STIBOR saknas. Till yttermera visso är också i denna situation inbyggd en valfrihet för riksbanken; inlåningsränta eller utlåningsränta kan tillämpas.

Bankföreningen, som på angivna grunder finner de föreslagna lagtexterna – som ger riksbanken valfrihet mellan fyra skilda beräkningsmetoder – till sin konstruktion tveksamma, förordar

- att uttrycket "den varje dag gällande penningmarknadsräntan" i lagtexten preciseras så att det framgår att hämed avses vad som i fullmäktiges framställning, s. 4, uttrycks med orden "den kortaste ränta för vilken en officiellt noterad kurs föreligger",
- att, om ytterligare beräkningsmetoder skall förekomma, dessa också preciseras i lagtexten,
- att det inte överläts åt riksbanken att välja metod; i lagen bör anges att en viss andra eller tredje metod får tillämpas endast om praktiska förutsättningar för den första respektive andra saknas,

– att, således, om flera avgiftsberäkningsmetoder erfordras, lagen anger prioriteringsordning.

När det gäller den föreslagna höjningen av "pålägget" från tre till fem procentenheter är fullmäktiges enda motivering till denna ändring: "För att den särskilda avgiften ... alltid skall kunna bli verkningsfull föreslås att sanktionsmöjligheten förstärks...". Bankföreningen vill framhålla att det givetvis är svårt att i förväg bedöma exakt hur höga avgifter som kan behövas för att de i olika ekonomiska lägen skall bli "verkningsfulla". Såvitt bankföreningen kan bedöma finns det dock inga belägg för att avgifter med "pålägg" på tre procentenheter enligt nuvarande bestämmelser inte skulle ha varit "verkningsfulla" under hittillsvarande period. Bankföreningen ifrågasätter därför om höjningen från tre till fem procentenheter är behövlig.

4 Svenska Fondhandlareföreningen

Föreningen ansluter sig till de uppfattningar som framförts av Svenska Bankföreningen.

5 Sveriges Föreningsbankers Förbund (SFF)

SFF har ingenting att invända mot förslaget att riksbanken får möjlighet att vid beräkning av särskilda avgifter använda penningmarknadsränta istället för diskonto. Diskontot har ju alltmer upphört att vara styrmedel för räntesättningen. Det sätts numera i efterhand och så som anpassning till gällande marknadsränta.

SFF ifrågasätter om det är nödvändigt att höja taket för den särskilda avgiften enligt lagen om kreditpolitiska medel med två procentenheter. Det har knappast någon prohibitiv betydelse för överträdelse om taket höjs. Såvitt SFF har erfarit har nuvarande påslag räckt till.

De föreslagna lagtexterna är enligt SFF:s mening inte tillräckligt entydiga. Det ger utrymme för riksbanken att välja mellan diskonto eller penningmarknadsränta. Det finns inte heller angivet vilken penningmarknadsränta som skall tillämpas. I motivet till lagändringarna anges att det skall vara STIBOR 7 dagar. I de fall någon STIBOR-ränta inte finns att tillgå föreslås att räntan riksbanken tillämpar för inlåning eller utlåning till banker skall utnyttjas. Det bör framgå av lagtexten hur räntorna beräknas.

6 Svenska sparbanksföreningen

Diskontot har idag en helt annan roll än då de särskilda avgifterna infördes. Svenska sparbanksföreningen tillstyrker att de särskilda avgifterna bör beräknas på andra grunder än diskontot. Den föreslagna räntan, sju dagars STIBOR, kan vara en lämplig ersättning.

Svenska sparbanksföreningen förutsätter att banker och andra kreditin-

stitut uppfyller de krav som riksbanken från tid till annan ställer. De särskilda avgifterna drabbar därför institut som gör administrativa misslag eller missbedömer likviditetens utveckling. Medveten underlåtenhet att, exempelvis, ha för lite pengar på ett kassakravskonto är inte meningsfullt när de särskilda avgifterna knyts direkt till marknadsräntan i enlighet med förslaget.

Den föreslagna grundräntesatsen varierar kraftigt och ligger i allmänhet betydligt högre än diskontot. Grundräntan är naturligtvis särskilt hög när kreditpolitiken är stram. Förändringen leder således till att den högsta avgiften blir betydligt högre än idag. I skrivelsen anges inga behov av skärpta avgifter.

Svenska sparbanksföreningen föreslår att ett i procentenheter begränsat påslag övervägs. Sju procentenheter för kreditinstitut som inte uppfyller kassakraven och ett oförändrat påslag om tre procentenheter för övriga uppräknade förseelser kan vara en rimlig kreditpolitisk anpassning till dagens högsta avgifter. Avgifterna riskerar ändå att bli betydligt högre än idag.

7 Finansbolagens Förening

Föreningen delar fullmäktiges uppfattning att reglerna bör reformeras i angiven riktning. Det är dock otillfredsställande att spännvidden mellan de två föreslagna alternativa beräkningsgrunderna kan bli så stor i procentenheter räknat, idag sålunda från max 24 till max ca 30 procent. Av rättssäkerhetsskäl vore det att föredraga att endast en beräkningsmetod fanns att tillgå.

8 Riksgäldskontoret

Riksgäldskontoret är kritisk mot riksbanksfullmäktiges framställning om förändrade bestämmelser om högsta särskilda avgift. Förslaget innebär att avgiften kan baseras på penningmarknadsräntor då diskontot avviker markant från den rådande räntenivån.

Riksgäldskontoret vill betona vikten av att avgifterna baseras på ett enhetligt system som är anpassat till liknande system för andra aktörer i marknaden. Eftersom diskontot har ändrats till att gälla som referensränta med en direkt koppling till penningmarknadsräntor anser kontoret att det är en tillräcklig anpassning till marknaden. Om följsamheten till marknaden anses otillräcklig bör enligt kontoret diskontots beräkningsmodell förändras.

Riksgäldskontoret vill i detta sammanhang åter framhålla vikten av att underlagsräntorna vid beräkning av diskontot utgörs av 3-månaders statskuldväxlar.

Då avgifterna har karaktären av dröjsmålsränta är det enligt riksgäldskontoret rimligt att riksbanken i sina avgifter följer räntelagen. Avgiften följer då diskontot med påslag av åtta procentenheter.

Mot bakgrund av ovanstående avstyrker riksgäldskontoret riksbanksfullmäktiges förslag om högsta särskilda avgift baserat på penningmarknadsräntor. Kontoret vill avslutningsvis påpeka vikten av att diskontot anpassas så att det kan användas inte bara av marknaden utan även av riksbanken i sina avgifter.

Prop. 1990/91:41
Bilaga 2

9 Övriga remissinstanser

Riksrevisionsverket och Svenska Försäkringsbolags Riksförbund har inte haft några erinringar mot förslaget.

Lag om ändring i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank

Härigenom föreskrivs att 52 § lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

52 §

Den särskilda avgiften enligt 51 § skall svara mot en ränta på underskottet för varje dag som *får uppgå* till *högst* två gånger diskontot vid varje tid.

Den särskilda avgiften enligt 51 § skall svara mot en ränta på underskottet för varje dag som *uppgår* till två gånger diskontot vid varje tid *om inte annat följer av andra stycket.*

Om riksbankens samlade kredit enligt 18 § första stycket till bankinstituten motsvarar en högsta räntesats (marginalräntan) som överstiger den i första stycket angivna räntan minskad med tre procentenheter, skall avgiften svara mot en ränta på underskottet för varje dag som överstiger marginalräntan med tre procentenheter.

Om det finns särskilda skäl, får avgiften *ned sättas eller efterges.*

Om det finns särskilda skäl, får avgiften *sättas ned helt eller delvis.*

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.
2. I fråga om underskott som är hänförligt till tiden före ikraftträdandet tillämpas 52 § i sin äldre lydelse.

Lagrådet

Prop. 1990/91:41

Bilaga 4

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1990—10—08

Närvarande: f. d. regeringsrådet Bengt O. Hamdahl, regeringsrådet Bertil Werner, justitierådet Hans-Gunnar Solerud

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 13 september 1990 har regeringen på hemställan av statsrådet Åsbrink beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank.

Förslaget har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Håkan Nyholm.

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Proposition	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Propositionens lagförslag	2
Utdrag ur protokoll vid regeringsammanträde den 11 oktober 1990 .	3
1 Inledning	3
2 Bakgrund	3
3 Överväganden	5
4 Upprättat lagförslag	11
5 Hemställan	11
6 Beslut	11
Bilaga 1 Framställning från riksbanksfullmäktige	12
Bilaga 2 Sammanställning av remissyttranden	18
Bilaga 3 Lagrådsremissens lagförslag	23
Bilaga 4 Lagrådets yttrande	24

